

Isoäitien representaatio meemissä ”Grandma finds the Internet”

**Kandidaatintutkielma
Juuli Kuivanen
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos,
Jyväskylän yliopisto
2019**

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AIEMPI TUTKIMUS	2
3 TEORIA	3
3.1 Meemit multimodaalisina kokonaisuuksina	3
3.2 Systemis-funktionaalinen kieliteoria	4
3.3 Kriittinen ja multimodaalinen diskurssianalyysi	5
4 AINEISTO	7
5 ANALYYSI	8
5.1 Tietotekniikkadiskurssi	9
5.2 Ikääntymisdiskurssi	11
5.3 Työdiskurssi	13
5.4. Päivittelydiskurssi	14
6 PÄÄTÄNTÖ	17
LÄHTEET	19

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Juuli Kuivanen	
Työn nimi – Title Isoäitien representaatio meemissä ”Grandma finds the Internet”	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2019	Sivumäärä – Number of pages 18
Tiivistelmä – Abstract <p>Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen isoäitien representaatiota internetmeemissä ”Grandma finds the Internet”. Erityisessä tarkastelussa ovat meemeissä ilmenevät diskurssit ja niiden käyttö osana representaatiota. Huomioni kiinnittyy diskurssien lisäksi myös meemeissä käytettyyn sanastoon, ja siihen, minkälaista kuvaa isoäideistä luodaan sanaston perusteella. Tutkimuskysymyksiäni ovat: 1) Millaisia diskursseja isoäitimeemissä on? 2) Millaista sanastoa isoäiteihin liittyen käytetään ja mitä sanavalinnat kertovat? 3) Ovatko kuvaukset isoäideistä ja heidän käyttäytymisestään todenmukaisia? Tutkimukseni teoreettisena viitekehystenä on sekä diskurssintutkimus että systeemis-funktionaalinen kieliteoria, sillä tarkastelun kohteena on erityisesti kieli sosiaalisena ilmiönä. Metodisena kehyksenä hyödynnän kriittistä diskurssintutkimusta.</p> <p>Keräsin aineiston meemi.fi nimiseltä internetsivustolta, joka oli eräänlainen meemigeneraattori. Sivustolla oli sivuttain useita erilaisia meemejä, joita pystyi luokittelemaan esimerkiksi suosion ja uutuuden perusteella. Aineiston rajaamisessa hyödynsin kyseistä ominaisuutta, ja valitsin suosituimpien meemien joukosta ne, joita pystyi analysoimaan ilman spesifiä keskustelukontekstia. Löysin meemeistä neljä selkeää diskurssia: tietotekniikkadiskurssi, ikääntymisdiskurssi, työdiskurssi ja päivittelydiskurssi. Sanasto oli sekä suomenkielistä ja käytetyt sanat ja aiheet olivat usein stereotyyppisiä. Isoäitejä kuvattiin usein herttaisina ja höpsöinä vanhuksina, joiden tietotekniset taidot eivät olleet parhaimpia mahdollisia. Meemeissä olleet kuvaukset ja käsitykset olivat kuitenkin usein todenmukaisia, sillä kyseiset stereotyyppit vastasivat useiden eri tutkimusten tuloksia.</p> <p>Tarkempia tuloksia olisi voinut saada, jos aineistoa olisi tutkinut esimerkiksi systeemis-funktionaalisen kieliteorian eksperientiaalisen ja loogisen metafunktioiden metodien mukaan. Tällöin huomio olisi kiinnittynyt tarkemmin esimerkiksi lausetason havaintoihin, jolloin aineistosta olisi saanut tarkempia tuloksia. Tutkielma tarjosi kuitenkin tietoa isoäitien representaatiosta sanastotasolla.</p>	
Asiasanat – Keywords diskurssintutkimus, systeemis-funktionaalinen kieliteoria, meemi, representaatio	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos	
Muita tietoja – Additional information	

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassa käsittelen ”Grandma finds the Internet” nimisessä meemissä olevia kielellisiä valintoja, joilla representoidaan isoäitejä. Mielenkiintoisen tutkimuksesta tekee se, että meemien potentiaalisin tekijä- ja kohderyhmä on aivan eri ikäluokkaa kuin siinä representoitavat isoäidit. Meemit leviävät usein sosiaalisessa mediassa, joten keskeisenä tekijänä on eri ikäryhmät ja heidän viettämä aikansa sosiaalisessa mediassa. Tilastokeskuksen mukaan nuorisosta 58% käyttää sosiaalista mediaa useita kertoja päivässä. Yli 75-vuotiaissa sama tulos oli kuitenkin vain 2%, joka on hirvittävän suuri ero (SVT 2018.) Nuoret siis viihtyvät sosiaalisessa mediassa vanhuksia huomattavasti enemmän. Tämän takia voidaan olettaa nuorten olevan meemien tekijäryhmä, sekä suurin meemejä eteenpäin levittävä ihmisryhmä. Näin ollen meemit kertovat paljon nuorisosta ja heidän käsityksistään liittyen toisiin ihmisryhmiin.

Sosiaalisen median kautta meemit leviävät väestön joukossa todella nopeasti. Sen takia aiheen tutkiminen on tärkeää, sillä nopean leviämisen ansiosta myös meemien sisältävät käsitteet leviävät yhteisöjen ja ihmisryhmien välityksellä nopeasti yksilöltä toiselle. Useat sosiaalisen median käyttäjät kokevat sen kautta käydyn kommunikation kasvokkain käydyn viestinnän jatkeena ja useimmat internetin käyttäjät ajattelevat sen yhdistävän ihmisiä aiempaa enemmän jo olemassa oleviin yhteisöihin (Jones 2004: 24). Internetissä käydyt keskustelut nojautuvat nykyään entistä enemmän näihin luomuksiin, jotka yhdistävät kielellisen ja kuvallisen materiaalin toisiinsa tuoden ilmi näkökulmia (Dancygier & Vandelanotte 2017: 565). Tämän takia on tärkeää tutkia myös internetin avulla käytyjä keskusteluita ja tekstejä, joita muun muassa meemit ovat.

Tutkimuskysymykseni ovat erityisesti isoäiteihin ja heidän tietokoneenkäyttöön liittyviä, koska eläkeikäiset käyttävät yhteisöpalveluja huomattavasti nuorisoa vähemmän. Oletukseni on myös, että meemit liittyvät jollain tavalla siinä olevaan kuvaan eli sanasto olisi isoäiteihin liittyvää. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää:

- 1) Millaisia diskursseja isoäitimeemissä on?
- 2) Millaista sanastoa isoäiteihin liittyen käytetään ja mitä sanavalinnat kertovat?
- 3) Ovatko kuvaukset isoäideistä ja heidän käyttäytymisestään todenmukaisia?

2 AIEMPI TUTKIMUS

Internetmeemit ovat toistaiseksi erittäin vähän tutkittu aihe, sillä ne ovat olleet relevantteja varsin vähän aikaa. Tutkimuksia on vaikea löytää varsinkin suomenkielisistä meemeistä, eikä lähdekirjallisuuttakaan juuri löydy suomeksi. Suurin osa meemejä käsittelevistä tutkimuksista keskittyi käsittelemään muita meemeihin liittyviä asioita, eikä lainkaan niissä käytettävää kieltä.

Suomen kielen pro gradu -tutkielman meemeihin ja representaatioon on tehnyt Nordlund (2016). Hänen tutkielmassaan ”Partiolaisten ryhmäidentiteetin rakentuminen ScoutMeIn-meemisivulla” käsitellään partiolaisia ja kuinka he representoivat kyseisellä internetsivulla olevissa meemeissä. Nordlundin tutkielma eroaa omastani siltä osin, että hän tutkii kuin nuoret partiolaiset representoivat itseään ja omaa ryhmäänsä. Itse puolestaan tutkin sitä, kuinka kohdeihmisryhmään kuulumaton henkilö representoi heitä.

Kandidaatintutkielman meemeihin liittyen on tehnyt Jaatinen (2016). Hän käsittelee tutkielmassaan ”Meemit ja viraalimarkkinointi” meemien leviämistä ja sen yhdistämistä markkinointiin. Erityisenä tarkastelun kohteena Jaatisella on meemien leviäminen ja niiden myötä saavutettava viraaliefekti, jossa meemi leviää taudinomaisesti ihmisiltä toiselle. Tähän hän myös yhdistää markkinoinnin, jolla yhtiöt pyrkivät mainostamaan tuotettaan meemeillä, jotta mainoksen levikki olisi yhtä laaja ja nopea kuin viraaliefektillä.

Leppiniemi (2016) puolestaan käsittelee pro-gradu tutkielmassaan ”Parodia toimii kuha liioittelee – Meemi parodian tyyppisenä mediamuotona 2010-luvulla” meemejä ja niiden parodiamaisia ominaisuuksia. Tutkielma on mediakulttuurin pro gradu -tutkielma, jolloin pääpiste ei ole meemeissä käytettävässä kielessä. Hän perehtyy erityisesti meemien huumorimaiseen otteeseen, niiden yhtäläisyyksiin ja millaista meemeissä käytettävä parodia on.

Aiemman tutkimuksen osalta tutkimuskohteeni on hyvin perusteltu, sillä meemit vaikuttavat olevan varsin uusi aihe tutkimuksille. Aiempia tutkimuksia liittyen meemeihin ja niissä käytettävään kieleen ei Nordlundin tutkielmaa lukuun ottamatta ole. Niiden kohdalla vaikuttaisikin olevan tutkimusaukko, joka vaatii täyttämistä.

3 TEORIA

Keskeisinä käsitteinä tutkielmassani ovat meemi, multimodaalisuus, representaatio ja diskurssi. Avaan näiden käsitteiden merkityksiä alaotsikkojen alla. Tutkielmassani käsittelem aineistoani multimodaalisen diskurssianalyysin sekä systeemis-funktionaalisen kieliteorian periaatteiden mukaisesti, joiden lähtökohtiin myös perehdyn niille omistettujen otsikoiden alapuolella.

3.1 Meemit multimodaalisina kokonaisuuksina

Käsitteenä meemi on alun perin tarkoittanut aivan jotain muuta, kuin internetissä leviäviä multimodaalisia viestintäkokonaisuuksia. Käsitteen luoja Richard Dawkins kuvaa kirjan *The Meme Machine* esipuheessa meemin olevan sana kulttuurissa jollain muulla kuin geneettisellä tavalla periytyville asioille. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi imitaatio, jota varsinkin lapset hyödynävät matkiessaan omia vanhempiaan. Dawkins kuvaakin meemien leviämistä kahdella eri tavalla: sukupolvien välisenä leviämisenä eli periytymisenä ja verkkomaisena leviämisenä ihmisten ollessa kontaktissa toistensa kanssa. Hän kuitenkin painotti käsitettä luodessaan sukupolvien välistä periytymistä enemmän kuin verkkomaista leviämistä. (Blackmore 1999: vi–ix.)

Internetin myötä meemien käsite on laajentunut tarkoittamaan sosiaalisessa mediassa ja internetsivustoilla leviäviä hauskoja huumorikuvia. Ne ovat sosiaalisessa mediassa jaettavia viestejä, joissa on jotain yhteistä ja pysyvää (KS 2019, meemi). Tarkemmin meemit voidaan määritellä kolmen tärkeän perusominaisuuden perusteella. Ne ovat digitaalisia asioita, joilla on yhteisiä piirteitä joko sisällön, muodon tai asenteiden suhteen. Kaikki yhteisiä piirteitä sisältävät meemit on myös luotu tietoisina toisista samankaltaisista versioistaan mukailien alkuperäisen version jotakin ominaisuutta. Viimeisenä perusominaisuutenaan meemit kiertävät sekä muotoutuvat internetissä useiden eri käyttäjien välityksellä. (Shifman 2014: 44.)

Kokonaisuudessaan internetmeemit ovat sosiaalisessa mediassa leviäviä viestejä, jotka leviävät Dawkinsin kuvauksen lailla verkkomaisesti ihmiseltä toiselle. Niissä on samaan aikaan useita pysyviä yhtäläisyyksiä muiden samaa muotoa edustavien internetmeemien kanssa, mutta yksi tai useampi piirre muuttaa muotoaan internetmeemistä toiseen. Ne voivat olla useissa erilaisissa muodoissa ja useimmiten meemit sisältävät jonkinlaista visuaalista osaa tekstin ohessa, joka tekee niistä multimodaalisia kokonaisuuksia.

Multimodaalisuus tarkoittaa useiden eri kommunikaatiotapojen yhdistämistä yhdeksi kokonaisuudeksi, jotta viesti voidaan välittää tehokkaasti puhujalta toiselle (Bateman, Wildfeuer

& Hiippala 2017: 7). Perinteisen kielellisen viestintätavan lisäksi multimodaalisessa kommunikatiivisessa käytetään siis jotakin toista sen lisänä.

Multimodaalisuus on erittäin suurena osana tutkimustani, sillä valitsemani meemit ovat kuvamakroja. Kuvamakro on stereotyyppinen meemi, jolla on kolme erityistä peruselementtiä: kuva, yläteksti ja alateksti. Jokaisessa aineistoni meemissä on kyseiset kolme peruselementtiä, mutta teksti vaihtelee. Kuvamakro on rakennettu multimodaalisesti, sillä siinä kuva ja teksti toimivat yhtä tärkeinä osina luoden yhtenäisen kokonaisuuden. (Dancygier, Velandotte 2017: 569–575.)

3.2 Systemis-funktionaalinen kieliteoria

Hyödynnän tutkimuksessani sen toisena teoreettisena ja metodisena pohjana systemis-funktionaalista kieliteoriaa. Systemis-funktionaalisen kieliteorian perusideana on kielen toiminta sosiaalisena ja yhteisöllisenä voimavarana. Koko kielenkäytön keskiössä on yhteisö, sillä kieltä käytetään ja opitaan yhdessä muiden puhujien kanssa (Luukka 2002: 89). Tämä sopii tutkimuskohteeseeni, sillä haluan tarkastella ensisijaisesti representaatiota, joka syntyy sosiaalisessa yhteisössä.

Sen tutkimuskohteena on ensisijaisesti kokonainen teksti, koska tekstit välittävät kieliysteemiä ja kontekstia. Teksti voi olla hyvin lyhyt, mutta sillä täytyy olla merkitys jossakin tilanteessa. (Luukka 2002: 94–98.) Meemin voi käsittää kokonaiseksi tekstiksi, vaikka se onkin usein osana toista kontekstia internetin välityksellä käydyissä keskusteluissa. Sen multimodaalinen kokonaisuus on oma yhtenäinen kontekstinsa, joka sopii systemis-funktionaalisen kieliteorian määritelmään tekstistä. Tämän takia multimodaalisuus on erittäin tärkeä osa analyysia, koska meemiin liittyvä kuva on osa kontekstia.

Systemis-funktionaalisen kieliteorian mukaan kielessä on systeemejä, jotka ovat erilaisia variaatioita, joiden väliltä kielen käyttäjä valitsee kuhunkin tilanteeseen sopivan vaihtoehdon. Vaihtoehdot eli systeemit kuvaavat kielen eri osasten välisiä suhteita, jotka ovat paradigmaattisia. (Luukka 2002: 96–102.) Kieliteoria lähestyy kieltä funktioiden kautta, jotka ovat systeemin erilaisia ominaisuuksia. Funktiot jaotellaan kolmeen eri metafunktoon: tekstuaaliseen, ideationaaliseen ja interpersoonaiseen. Ideationaalinen metafunktio puolestaan jaetaan vielä kahteen eri osaan: eksperientiaaliseen ja loogiseen. (Halliday 2013: 30–31.)

Eksperientiaalisesta näkökulmasta tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota sanastoon, sekä sanaston suhteisiin ja eksperientiaalisiin lausetyyppeihin. Tutkimuksessani keskityn

hyödyntämään kuitenkin vain ideationaalisen metafunktion alle luokiteltavaa eksperientaalista metafunktiota, koska se kertoo tavastamme rakentaa kokemuksia ja mielikuvitusta kielen välityksellä. (Shore 2012: 146–147.) Normaalisti analyysiin kuuluisi myös lausetyyppien analyysi, mutta kandintutkielman lyhyden takia perehdyn vain meemeissä käytettyyn sanastoon. Eksperientaalisen metafunktion mukaisesti luokittelen sanoja erilaisiin ryhmiin ja pohdin niiden merkitystä representaation kannalta. Meemin kielellisen aineiston lyhyden takia koen erityisesti sanaston olevan meemin kaltaisessa hyvin tekstissä ensisijaisessa asemassa, varsinkin representaatiota tutkittaessa.

3.3 Kriittinen ja multimodaalinen diskurssianalyysi

Meemeissä on mukana erilaisia diskursseja, jotka ovat erittäin tärkeä osa niitä tapoja, joilla ihmisryhmien jäsenet representoivat itseään ja muita ryhmiä. Diskurssilla on monta erilaista merkitystä, mutta tutkielmassani se tarkoittaa ihmisten välistä kielellistä kanssakäymistä tiettyssä tilanteessa (Heikkinen 2012: 94–96). Tutkimuksessani kyseinen kielellinen kanssakäymisen tapahtuu meemien välityksellä.

Representaatio tarkoittaa asioita, jotka kuvaavat jotakin itsensä ulkopuolista. Se on aina tarkoituksellista ja kuvaa usein ajatuksia, uskomuksia, aikomuksia ja tekoja. Ajatukset kuvaavat usein henkilön käsitystä häntä ympäröivästä maailmasta. (Gillet 1992: 101–106.) Tällöin ajatukset myös tulevat esille esimerkiksi puheessa tai kirjoitetussa kielessä ja kuvastavat muun muassa yhteiskunnassamme vallitsevia stereotyyppioita ja käsityksiä, joita kielenkäyttäjillä on. Meemien nopea verkkomainen leviäminen sosiaalisen median välityksellä mahdollistaa näiden käsitysten ja stereotyyppioiden leviämisen tiettyjen ihmisryhmien, esimerkiksi juuri nuorison, sisällä. Näin ollen myös meemeissä representoidaan eri ihmisryhmiä, esimerkiksi isoäitejä, kuten tutkimukseni aineistossa.

Yhdistän systeemis-funktionaalisen kieliteoriaan myös multimodaalisen diskurssianalyysin, joka sisältää piirteitä kriittisestä diskurssianalyysistä. Hyödynnän multimodaalista diskurssianalyysiä sekä teoreettisesti että metodisesti. Kieltä tutkimalla voidaan saada erittäin tärkeää tietoa eri ihmisryhmien representaatiosta, mutta erityisesti se kertoo paljon vähemmistöryhmistä. Vanhemmat ikäluokat voidaan laskea internetin vähemmistöiksi, sillä varsinkin sosiaalinen media on erittäin nuorisokeskeistä. Kriittinen diskurssianalyysi kuvaa muun muassa yhteyttä kielen ja vallan välillä (Wodak & Meyer 2001: 2). Tällöin internetissä liikkuvat meemit

ovat tärkeässä asemassa esimerkiksi isoäitien representaatiota luodessa, sillä sosiaalisessa mediassa valta on nuorisolla.

Multimodaalinen diskurssianalyysi yhdistää diskurssianalyysin teorian ja käytännön multimodaaliseen aineistoon (O'Halloran 2004: 1). Useat tekstit kommunikoivat kielellisen aineiston lisäksi myös visuaalisten piirteiden kautta. Kielellinen puoli ei ole ainoa tapa välittää viestejä. Näitä viestejä välitetään muun muassa representoimalla eli kuvaamalla muita ihmisiä, muun muassa multimodaalisin keinoin. Representoinnissa käytetyt kielelliset ja visuaaliset valinnat ohjaavat huomion tiettyihin identiteetin osiin, jotka yhdistetään erilaisiin diskursseihin. (Machin & Mayr 2012: 1–78.) Diskurssit voivat siis olla aiheen mukaan joko negatiivisia tai positiivisia, riippuen siitä minkälaisia vallitsevat käsitykset esimerkiksi jostain tietystä ihmisryhmästä ovat. Tämän takia myös visuaalisen aineiston analysoiminen on tärkeää, jos aineisto on multimodaalista.

Multimodaalisessa diskurssianalyysissä kiinnitetään huomiota kielellisiin valintoihin, joita tekstin kirjoittaja on tehnyt sitä luodessaan. Eri sanoihin assosioidaan erilaisia asioita, jolloin tekstistä voi tulla täysin erilainen kuva vain pienillä eroavilla kielellisillä valinnoilla. Ongelmia tutkimuksessa voi kuitenkin aiheuttaa se, jos itse tuntee olevansa samaa mieltä tekstin kanssa. (Machin & Mayr 2012: 1–47) Itselläni ongelmia voi aiheuttaa isoäitimeemien tutkiminen siksi, koska kuulun siihen potentiaaliseen ryhmään, joka meemejä luo.

4 AINEISTO

Aineistona on joukko ”Grandma finds the Internet” -nimistä meemiä, joissa vanha harmaantunut isoäiti siristelee silmiään nähdäkseen tietokoneensa ruudulle. Yhteinen ja pysyvä piirre tässä meemissä on sen kuva, mutta teksti vaihtelee eri meemien välillä. Kokosin aineiston suomenkieliseltä meemi.fi internetsivustolta, jossa jokainen sivuston kävijä sai luoda omia meemejä lisäämällä valmiiden kuvapohjien päälle haluamansa kuvatekstin. Keräsin aineistoni vuoden 2018 joulukuussa, ja sivusto poistettiin alkuvuoden 2019 aikana. Kyseiselle meemisivustolle oli listattuna monia erilaisia sen kautta luotuja meemejä, joita pystyi tarkastelemaan muun muassa suosion ja lisäyspäivän perusteella.

Valitsemani meemikuvan eri variaatioiden määrä sivustolla oli niin suuri, että jouduin rajaamaan niiden määrää tutkimukseni ulkopuolelle erittäin paljon. Erilaisia versioita ”Grandma finds the Internet” -meemistä oli aineiston keruuhetkellä joulukuussa 2018 yhteensä 569 sivua. Päädyinkin luokittelemaan meemit niiden suosion perusteella suosituimmasta vähiten suosittuun, ja valitsin ensimmäiseltä viideltäkymmeneltä sivulta aineistoksi kaikki ne 37 meemiä, jotka eivät olleet toistensa täysiä kopioita. Rajasin aineistostani pois myös erilaiset ystävien väliset sisäpiirivitsit ja vahvasti keskustelukontekstiin sidoksissa olevat meemit, koska niiden tulkinta ulkopuolisena olisi ollut erittäin vaikeaa ilman varsinaista yhteyttä alkuperäiseen keskusteluun.

Valitsemani meemi on yksi suosituimmista internetissä leviävistä meemikuvista erilaisine kuvateksteineen. Yksi sen suosiota selittävä tekijä voikin olla juuri meemikuvan yhdistelmässä, jossa vanha isoäiti yhdistetään teknologiaan ja tietokoneisiin. Lopputuloksena on hauskoja meemejä teknologian kanssa kamppailevista isoäideistä.

Teorianani käyttämä systemis-funktionaalinen kieliteoria näkee kielenkäytön kontekstisidonnaisena, jolloin kielessä olevia rakenteita tai muotoja ei voi ymmärtää ja kuvata irrallisena niiden käyttötehtävästä (Luukka 2000: 138). Aineiston keräystavan takia osa keskustelukonteksteista, joissa meemiä ”Grandma finds the Internet” käytettäisiin, jää kokonaan tutkimatta. Syy siihen oli kandidaatintutkielman lyhyys, jolloin tutkittavaa olisi tullut liikaa. Kontekstin määrittäminen tietoteknisessä viestinnässä on myös erittäin hankalaa, sillä tutkijan on usein hyvin vaikeaa sanoa mikä osio kuuluu osaksi kontekstia ja mikä ei (Jones 2004: 21). Tässä tapauksessa meemi itsessään on jo itsensä konteksti, sillä se on multimodaalinen kokonaisuus, jossa kirjoitettua tekstiä ei voi yhdistää kuvasta.

5 ANALYYSI

Seuraan analyysissäni erityisesti Norman Fairclough'n kriittisen diskurssianalyysin metodeja. Hänen mukaansa ensimmäisenä tulee eritellä sosiaalinen ongelma, jolla on jonkinlainen semioottinen ilmentymistapa. Tämän jälkeen aineistosta tulee tutkia vallitsevat diskurssit ja niiden sisäiset eroavaisuudet. (Wodak & Meyer 2001: 28) Lähestyn analyysiä erittelemällä meemien joukosta niissä käsitellyt diskurssit.

Diskursseille omistettujen alaotsikkojen alla käsitelen meemejä yksittäin tai ryhmissä, riippuen niiden aiheesta tai rakenteesta. Keskityn suurimmaksi osaksi analysoimaan meemien sanastoa ja kuinka sitä käytetään isoäitien representoinnissa.

Diskurssianalyysissä tärkeää on etsiä aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia sanaston suhteen (Suoninen 1993: 50). Isoäitimeemissä samankaltaisuuksia sanaston osalta oli paljon, ja aineistossa oli vallitsevan isoäitidiskurssin lisäksi myös muita selkeitä diskursseja ja aihepiirejä, joihin meemit liittyivät. Aineiston pohjalta suurimmiksi diskursseiksi nousivat tietotekniikkadiskurssi, ikääntymisdiskurssi, työdiskurssi ja päivittelydiskurssi. Diskurssien sisällä sanasto oli hyvin samankaltaista ja aiheet liikkuvat paljon samojen teemojen ja aihealueiden välillä. Tutkin eri diskursseja ja niissä käytettyä sanastoa tässä järjestyksessä:

- a) Tietotekniikkadiskurssi
- b) Ikääntymisdiskurssi
- c) Työdiskurssi
- d) Päivittelydiskurssi

Edellä mainittujen diskurssien rajat eivät olleet täysin selkeitä, vaan useissa eri meemeissä käsiteltiin myös useita eri aiheita. Tällöin diskurssejakin saattoi olla läsnä useita erilaisia, ja aineistossani näin olikin. Diskurssit olivat usein lomittaisia, eikä selkeitä jaotteluja ollut aina helppo tehdä. Diskurssilokerot olivatkin liikkuvia ja osittain häilyviä, josta esimerkkinä on tietotekniikkadiskurssin alle luokittelemani rahankäyttödiskurssi. Periaatteessa kyseinen diskurssi olisi voinut olla oma alaotsikkonsa, jossa olisin käsitellyt kyseisiä meemejä. Rahankäyttö oli kuitenkin sidoksissa tietotekniikkaan, joten päädyin luokittelemaan kyseisen minidiskurssin tietotekniikkadiskurssin alle. Edellä luetteleman suurimmat diskurssit olivat kuitenkin selkeästi vallitsevassa osassa, ja niitä käsitteleviä meemejä oli aineistossa enemmän kuin yksi.

5.1 Tietotekniikkadiskurssi

Tähän ryhmään kuuluvissa meemeissä keskeisenä teemana oli isoäidin tietotekniset taidot ja niiden pilkkaus suorasti tai epäsuorasti. Luokittelin tähän ryhmään kuuluvaksi yhteensä seitsemän eri meemiä, joissa käsiteltiin tietotekniikkadiskurssia. Ryhmän sisällä oli omia keskeisiä alakategorioita, joihin meemit kuuluivat. Sanasto tähän diskurssiin kuuluvissa meemeissä oli tietoteknistä: *feispuukki*, *juutupe*, *tilitiedot*, *tietokoneella*, *tori.fi* ja *treffi-ilmoitus*. Jo kuva itsessään pakottaa puhumaan isoäidin yhteydessä tietotekniikasta, sillä kuvassa hän katsoo tietokoneen ruutua.

- 1) MIKÄ IHMEEN FEISPUUKKI
- 2) onko tää nyt se juutupe

Meemissä (1) viitataan kuvassa olevan isoäidin tietämättömyyteen internetiin liittyvissä asioissa, sillä hän ei ole koskaan kuullut Facebookista, eikä käyttänyt sitä. Samanlaista tietämättömyyttä ilmaistaan meemissä (2), sillä isoäiti pohtii, onko hän oikealla internetsivustolla. Väärin kirjoitetut nettisivujen nimet puolestaan kertovat vallitsevasta käsityksestä, että eläkeikäisillä englanninkielen taito on usein huono. Tätä molemmissa meemeissä ilmaistaan englanninkielisten nimien suomalaismaisella kirjoitusasulla, sillä isoäiti ei tiedä kuinka englanninkielissä äänteet toimivat. Näin ollen hän itse kirjoittaisi nimet suomalaisittain *feispuukki* ja *juutupe*. Tilastokeskuksen mukaan vanhempien ihmisten huono englanninkielen taito pitää paikkansa, sillä 55–64 vuotiaista 79% osasi englantia, kun taas 18–24 vuotiailla prosenttimäärä oli 96. (SVT 2017.)

- 3) Katoppas papalla onkin täällä TREFFI-ILMOITUS
- 4) TORI.FI, MIKKO TÄÄLLÄ OLIS HALAVALLA....

Meemeissä (3) ja (4) yhteistä on se, että isoäiti löytää internetistä jotakin ja mukana meemissä on toinen ulkopuolinen henkilö, johon hän viitataan. Meemissä (3) se on treffi-ilmoituksen internetin deittipalveluun tehnyt puoliso eli *pappa*. Meemissä (4) isoäidin ja Mikon suhdetta ei avata sen enempää, mutta isoäiti tuntuu tarvitsevan joko Mikon suostumuksen hänen löytämänsä ostokseen tai apua tavarain ostoon. Tämän perusteella voidaan olettaa Mikon olevan joko isoäidin puoliso, lapsi, lapsenlapsi tai joku muu sukulainen.

Isoäitiä kuvataan molemmissa meemeissä myös uteliaaksi: hän etsii internetin treffisivustoilta puolisoaan ja haluaa tutkia tori.fi sivustolta uteliaana kaikenlaisia halpoja tarjouksia. Meemistä (3) saa uteliaisuuden sijaan kuitenkin ehkä jopa urkkivan ja nuuskivan vaikutelman, sillä hän tuntuu tarkoituksellisesti etsineen internetistä puolisonsa treffi-ilmoitusta. Tarkoituksenmukaisuuteen viittaavat sanat *katoppas* ja *täällä*. Esimerkki (4) antaa isoäidistä myös säästeliään vaikutelman, sillä hänen löytämänsä tuotetta kuvataan adjektiivilla *halpa*.

- 5) AI ETTÄ IHAN MILJOONA EUROA, PARAS ANTAA TILITIEDOT
- 6) VEIKKO! TULEPPAS TÄNNE! TÄÄLLÄ TIETOKONEELLA ON JOKU NIGERIALAINEN JOKA SANOO ETTÄ ME OLLAAN RIKKAITA
- 7) TSEKATAAS TILIN SALDO... HÄ?! MIINUKSELLA??

Edellä luetellut meemit 5-7 olivat eräänlainen minidiskurssi laajemman tietotekniikkadiskurssin alla. Ne olisi voinut laskea omaksi erilliseksi diskurssikseen, mutta kaikissa näissä meemeissä rahankäyttö oli sidoksissa internettiin tai tietokoneeseen. Tämän takia päädyin luokittelemaan ne tietotekniikkadiskurssien alle.

Esimerkeissä (5), (6) ja (7) käsitellään kaikissa isoäidin rahankäyttöä, joten niissä on tietotekniikkadiskurssin lisäksi läsnä rahadiskurssi. Isoäidin rahankäyttöä näissä meemeissä kuvataan pääasiassa holtittomaksi, sillä esimerkiksi meemi (7) käsittelee pelkästään hänen tilinsä saldoa. Meemissä isoäiti sanoo saldon olevan miinuksella, joka kertoo rahankäytön epävakaudesta. Myös meemin (5) sanavalinta *paras* antaa sen kuvan, että isoäidin olisi aivan välttämättöntä antaa tilitietonsa kyseiseen paikkaan, jos mahdollisuus miljoonan euron voittamiseen olisi.

Esimerkeissä (5) ja (6) puolestaan viitataan *miljoonalla eurolla* ja *nigerialaisella* tunnetuihin internetin rahahuijauksiin, joissa hyväuskoisilta yritetään huijata rahaa kertomalla heidän voittaneen jotakin. Todellisuudessa kyseisissä tapauksissa vain huijataan rahaa pyytämällä luotokortin tietoja tai pankin tunnuksia. Isoäiti kuitenkin on valmis lankeamaan hyväuskoisesti kyseisiin huijauksiin, josta kertoo esimerkiksi meemin (5) sanavalinta *paras*. Myös meemissä (6) kuvataan isoäitiä täysin valmiiksi uskomaan huijausta, sillä hän kutsuu puolisoaan paikalle vahvistamaan tiedon heidän perheensä yllättävästä rikkaudesta. Näiden meemien perusteella nuorison käsitys isoäideistä teknologian ja rahan suhteen on, että he ovat hyväuskoisia ja huonoja käyttämään rahaa tietoteknisessä ympäristössä.

8) Ilmees kun pelaat Bingoa netis ja tajuut et sehän on taas bingo

Meemi (8) on yhdistettävissä eläkeläisten kulttuuriin, sillä bingo on ollut tunnetusti pitkän aikaa stereotyyppinen eläkeläisten harrastus ja ajanviettotapa. Kyseisessä meemissä tämä harrastus ja teknologia on tuotu yhteen. Mielenkiintoista tästä tekee se, että nuorison käsityksen mukaan isoäidit tekisivät tietokoneella samoja asioita kuin ilman tietokonetta. Tämän perusteella heidän mielestään eläkeiän ylittäneet ihmiset vaikuttavat tapoihinsa ja rutiineihinsa kangistuneilta, koska eivät tietokoneellakaan tee muuta kuin harrastavat samaa vanhaa bingoa.

9) ”NOOB”?!? MINÄKÖ?!? ITSE OLET!!!!!!!!!!!!1111!!!!!!!

Meemi (9) tekee isoäidin kielitaidon ristiriitaiseksi, sillä tässä hän käyttää englanninkielistä pelislangisanaa *noob*. Noob tarkoittaa aloittelijaa tai uutta pelaajaa, ja sitä käytetään usein halventavana tai loukkaavana sanana kuvaamaan jonkun toisen pelaajan huonoja pelitaitoja internetpeleissä. (Blackburn & Kwak 2014: 882). Mielenkiintoista tästä tekee sen, että videopelien pelaaminen yhdistetään usein nuoriin ikäpolviin vanhempien sijaan. Suurin osa pelaajista onkin alle 35-vuotiaita, keski-ikä ollessa 31 vuotta (The ESA 2014: 4). Meemien tekijä näyttäisikin käyttävän tätä humoristisesti isoäidin yhteydessä, koska sillä reflektoidaan omaa elämää. Ajatus videopeljä pelaavasta äkkipikaisesta ja solvauksia huutelevasta isoäidistä tuntuu myös varmasti hauskalta juuri sen aiheuttaman ristiriidan vuoksi.

5.2 Ikääntymisdiskurssi

Ikääntymisdiskurssi oli kaikista diskurssiluokista suurin. Siihen liittyviä meemejä oli useita erilaisia, mutta monissa meemeissä toistuivat samankaltaiset rakenteet eri sanoilla valittuina. Eriytyisen suosittuja meemejä eri variaatioissaan oli onnittelumeemit, joissa jotakuta onnittiin syntymäpäivän takia. Sanasto ikääntymisdiskurssiin liittyvissä meemeissä oli vahvasti syntymäpäiviin ja vanhenemiseen liittyvää, muun muassa: *onnea*, *syntymäpäivä*, *ikä* ja *vanhentua*.

10) PALJON ONNEA TERO

11) PALJON ONNEA ALKAA IKÄ JO PAINAA

Meemit (10) ja (11) ovat klassisia syntymäpäiväonnitteluita. Meemissä (10) personoidaan henkilö, jolle onnittelut on suunnattu. Meemissä (11) syntymäpäiväsankaria ei mainita nimeltä, jolloin meemin tekijä on tehnyt tietoisesti valinnan jättää sen pois. Syy nimen pois jättämiseen on meemin käytettävyys useissa eri tilanteissa, sillä ilman tiettyä nimeä kuka tahansa voi hyödyntää kyseistä meemiä omilla onnittelutoivotuksissaan.

- 12) OHO! KYLLÄPÄS MUA EILEN ONNITELTIIN! KIITOS KAIKILLE
- 13) TAAS 25V SYNTTÄRIT!?! ISO KIITOS KAIKILLE ONNITTELUISTA!
- 14) VAU OLIPA ONNITTELUJA KIITOS JOKAISELLE!
- 15) ISO KIITOS ONNITTELUISTA!
- 16) SYNTYMÄPÄIVÄ KENELLÄ? AA MINULLA! VOE MAHOTON.

Meemeissä 12-16 syntymäpäivätoivotukset ovat kohdistuneet kuvan isoäitiin itseensä. Onnittelut viittaavat esimerkiksi Facebookissa tapahtuviin henkilökohtaiselle seinälle kirjoitettaviin onnitteluviesteihin, sillä Facebook muistuttaa jokaisen ystävän syntymäpäivistä ja kehoittaa onnittelemaan kirjoittamalla tämän Facebook seinälle. Isoäitejä representoidaan ystävällisenä ja herttaisena, sillä meemeissä 11-14 hän kiittelee vuolaasti kaikista saamistaan onnitte- luista. Esimerkki (16) on ainoa meemi, jossa ei kiitellä onnitteluviesteistä, vaan syntymäpäivää päivitellään ääneen hämmästyksestä. Tämä tosin johtuu täysin siitä, että kyseisessä meemissä syntymäpäivä on vielä menossa, ja sitä ilmaistaan presensillä. Kiittäminen perinteisesti tapah- tuu vasta syntymäpäivän jälkeen.

- 17) mun tyttären pojan syntymäpäivät on jo feisbuukissa

Meemissä (17) on hämmästelevä sävy syntymäpäiviin ja Facebookiin liittyen. Kuvassa isoäidin ilme on hämmästynyt, eikä pelkkä kirjoitettu aines anna kuvaa hämmästyneisyydestä. Kuvan yhteydessä tekstissä hämmästyneisyyttä kuitenkin luo erityisesti adverbi *jo*, aivan kuin Facebookin ilmoittamissa syntymäpäivissä olisi jotain ihmeellistä. Isoäiti tuntuukin olevan ih- meissään siitä, kuinka teknologia voi tietää ja ilmoittaa toisen syntymäpäivistä ja vieläpä näin nopeasti. Tässä meemissä on myös samankaltaisuuksia meemeihin (1) ja (2), sillä Facebook on kirjoitettu samalla tavalla kuin se lausutaan, eli siis väärin. Meemin tekijä siis vihjaa isoäitien olevan huonoja puhumaan englantia ja käyttämään tietotekniikkaa.

18) Kun täytät kolkyt katot valokuvia ja mietit mihin ne vuodet on menny?

19) VOE TOKKIINSA! SANNA-MUORIKIN NÄYTTÄÄ VANHENNEEN!

Aineiston meemeissä ikääntymistä käsiteltiin myös muilla tavoilla, kuin onnittelemalla. Meemeissä (18) ja (19) puhuttiin vanhenemisestä erittäin suoraan ja kaunistelematta. Meemissä (19) isoäiti Sannan vanhenemisen kuvattiin olevan niin selkeää, että sen näkee omin silmin. Myös nimen perässä oleva lisäys *muori* lisää kyseistä vaikutelmaa. Meemissä (18) viitataan ironisesti kaikkiin niihin iäkkäisiin henkilöihin, jotka leikittelevät ikänsä olevan oikeaa ikää huomattavasti nuorempi. Isoäiti kokee olevansa edelleen yhtä nuori kuin kolmekymmenvuotiaana.

20) MITÄ VANHAT SILMÄNI NÄKEVÄTKÄÄN

21) MITÄ TOSSA LUKEE? RAIJALLA LOPPU KESÄLOMA.

22) ANTEEKSI MITÄ EI KUULU EIKÄ NÄY

Meemeissä 19–21 keskeisenä aiheena on heikentyneet aistit, muun muassa näön kuvaaminen erilaisin negatiivisin adjektiivein. Heikentyneet aistit liittyvät usein ikääntymiseen, sillä iän myötä kuulo ja näkö tunnetusti heikentyy. Esimerkissä (20) silmiä kuvataan vanhaksi, joten niiden voi myös olettaa toimivan isoäideillä huonosti. Samainen esimerkki on myös vanha sanonta, joka viittaa siihen, ettei katsoja usko näkemäänsä. Niinpä hän syyttää silmiään vanhoiksi, sillä se on ainoa looginen selitys hänen näkemälleen asialle. Meemeissä (21) ja (22) puolestaan selkeästi tuodaan ilmi huono näkö, sillä isoäiti kysyy molemmissa mitä tuossa näkyy.

5.3 Työdiskurssi

Tätä diskurssia käsittelevissä meemeissä toivotettiin uusia työtovereita tervetulleeksi työpäikälle. Sanasto oli myös sen mukaista, molemmissa meemeissä lauserakenne oli täysin samanlainen ja toivotuksena oli perinteinen *tervetuloa*. Vaihtelevana tekijänä meemeissä oli uuden työtoverin nimi, jotka olivat *Sinikka* ja *Terttu*.

23) Tervetuloa töihin Sinikka

24) TERVETULOA TÖIHIN TERTTU

Ajatus siitä, että isoäiti näkee vaivaa toivottaakseen uudet työtoverinsa tervetulleeksi työpaikalle kuvaa isoäitejä erittäin lämpiminä ja ystävällisinä ihmisinä. Sekä meemissä (23) että (24) työpaikkaan saapunut työntekijä on ilmoitettu etunimellä, jolloin isoäiti painottaa juuri tiettyä kyseistä uutta työntekijää. Nimet ovat myös erittäin vanhanaikaisia, geneerisiä isoäitien nimiä. Mielenkiintoista nimivalinnoista tekee kuitenkin sen, etteivät ne ole 1900-luvun alkupuolella syntyneiden naisten suosituimpien nimien joukossa (VRK 2019). Selityksenä näiden nimien käyttämiseen on niiden humoristisuus: meemissä (24) mainittu Terttu on humoristinen kaksoismerkityksellään. Se voi tarkoittaa sekä hedelmän kukintoa, tai nuorta lasta (KS 2019, terttu). Sinikalla on myös kaksoismerkitys: se on sekä lintulaji, että naisen nimi.

5.4 Päivittelydiskurssi

Päivittelydiskurssiin luokitellut meemit sisälsivät jonkinlaista ympäröivän maailman hämmästelyä ja sen outouden ääneen päivittelyä. Mielestäni tämä jäljelle jäänyt ryhmä on kuitenkin kaikista mielenkiintoisin, sillä meemien aiheet ja sanasto vaihtelee hyvin paljon. Erityisenä huomioonotettavana piirteenä jäljelle jääneissä meemeissä oli kirosanonjen käyttö: *vittu, perskeles, wtf, holy shit*.

Kuvan perusteella oli odotettavissa, että meemit tulisivat sisältämään isoäidin hämmästelyä ja kauhistusta paljon, sillä isoäidillä on kuvassa kasvoillaan hämmentynyt ja ehkä jopa jossain kontekstissa kauhistuneeksikin tulkittava ilme. Nuorison käsityksenä voikin olla, että isoäidit pitävät nykyisen maailman menon päivittelystä ja sen nykyisen tilan kaikenlaisesta ääneen ihmettelystä. Tämä voi johtua siitä, että nuoriso kokee isoäitien olevan tuomitseva heidän omaa elämäntapaansa kohtaan, sillä asiat ovat olleet isoäitien nuoruusaikoina niin eri tavalla kuin nykypäivänä.

25) No nyt kiinnostaa mummuakin

26) No onhan täällä vielä KOMEITA POIKIA

Yhdistävänä tekijänä meemeissä (25) ja (26) on karikatyyrimäinen isoäitimäinen käytös ja meemien alkaminen vahvistussanalla *no*. Meemissä (25) isoäiti käyttää itsestään nimitystä *mummu*, joka on erittäin positiivinen ja lämmin sana kuvaamaan isoäitiä. Isoäidin netistä löytämiä kuvia pojista hän kuvaa lausahduksella *komeita poikia*. Isoäidit usein kutsuvat

lapsenlapsiaan komeiksi pojiksi, joka selittää inspiraatiota kyseisen meemin takana. Isoäiti on saattanut nähdä koneella mielestään komean nuoren pojan, jota hän nyt hämmästelee ääneen.

Edellä mainitusta herttaisesta tulkinnasta huolimatta meemissä (26) mainittu *komeita poikia* voi myös viitata oikein lapsien sijaan aikuisiin miehiin, jotka isoäiti ikään kuin taannuttaa lapsen tasolle kutsumalla heitä pojiksi. Samanlainen ilmiö on naisiin kohdistuva tytöttely, jossa on usein halveksuva sävy. Sama meemi voi tulkinnan mukaan kuvata isoäitiä siis sekä herttaisena että seksistisenä.

27) MITÄ VITTUA ONKO TOMI NYKYÄÄN NUIN ISO!!!

28) VOE TOKKIINSA MITÄ VALITUSTA

29) MITÄ NOI KOIRAT TEKEE? VOE HERRAN JESTAS

30) Ai kauhia mitä näenkään

31) MTÄ IHMETTÄ MUN POIKA PÄÄS NAIMISIIN

32) ei kai tuo nyt ole sitä ZUMBAA

33) EI HYVÄ JUMALA MITEN SURKEAA TEKSTIÄ

34) Ei hyvä jumala mikä paskamyrsky !!

35) No mutta naapurin Erkki!

36) No mutta perskeles!

Meemeissä 27-36 yhdistävänä tekijänä on kaikenlainen asioiden päivittely ja kummatelu. Hämmästelyn ja kauhistelun kohteet vaihtelevat laajasti: *Tomi*, *valitus*, *koirat*, *poika*, *zumba*, *teksti* ja *Erkki*. Meemeissä (30), (34) ja (36) ei ole ilmaistu selkeää kauhistelun tai hämmästyksen kohdetta. Meemin tekijä on tehnyt tietoisin ratkaisun jättäessään hämmästelyn kohteen mainitsematta, sillä silloin kyseinen meemi on sopiva lähes mihin tahansa keskustelukontekstiin, jossa sitä voisi hyödyntää.

Meemeissä (27), (34) ja (36) käytetään myös kiro sanoja, mitkä tuntuvat mielestäni ristiriitaisilta isoäitiä käsittelevän meemin yhteydessä. Näissä meemeissä kiro sanoja käytetään tehostesanan tavoin vahvistamaan isoäidin reaktiota. Meemissä (36) kiro sanaa on kuitenkin käytetty humoristisessa mielessä, sillä valittu sana on perkeleen sijaan sen hauskan kuuloinen versio *perskeles*. Nuorison mielestä isoäidit siis kiroilevat, eikä koko totuutena ole vain stereotyyppisen herttainen pullantuoksuinen isoäiti. Nuorison käsitys isoäitien kiroilusta tuntuu olevan realistisella tasolla, sillä aikuiset kiroilevat nuorisoa enemmän (Jokelainen 2018: 33).

37) WTF Holy SHIT

Aiemmin käydyissä meemeissä analysoin, kuinka isoäitejä kuvataan huonoiksi englanninkielen puhujiksi. Meemi (37) tekee nuorisolangin ja anglismien käyttämisen isoäitiä kuvaavan meemin yhteydessä ristiriitaiseksi, sillä aiemmin heidän kielitaitoaan kuvattiin heikkona. Näissä meemeissä isoäiti kuitenkin käyttää englanninkielisiä lyhenteitä sujuvasti ja päivittelee englanniksi tietokoneella olevaa asiaa, esimerkiksi maailman menoa. Vastaava ilmiö oli meemissä (9) ollut noob, jossa luotiin huumoria ristiriitaisuuden kautta.

6 PÄÄTÄNTÖ

Isoäitimeemeissä läsnä oli erityisesti tietotekniikkadiskurssi. Tietotekniikkadiskurssia käsittelevissä meemeissä isoäideistä maalattiin varsin taitamattomia tietotekniikan käyttäjiä, jotka eivät joko nähneet tai kuulleet mitä tietokoneella tapahtui, tai eivät vain tienneet millä internetsivustoilla olivat. Myös tietotekniikkadiskurssin alla käydyssä rahankäyttödiskurssissa isoäitejä kuvattiin holtittomina ja hyväuskoisinakin rahankäyttäjinä, jolloin viitattiin muun muassa internetissä liikkuviin rahahuijauksiin. Bingon pelaaminen tietokoneella viestii myös siitä, että nuoriso kokee isoäitien olevan vanhoihin tapoihinsa kangistuneita.

Ikääntymisdiskurssi oli toinen suuri diskurssiryhmä, joka meemeistä löytyi. Kaikenlainen syntymäpäiviin ja vanhenemiseen liittyvä sanasto oli erittäin yleistä. Isoäideille nämä internetin kautta saadut syntymäpäiväonnittelut tuntuvat olevan erityisen tärkeitä, sillä useat meemit sisälsivät kiittelyä kaikista esimerkiksi Facebook-seinälle kirjoitetuista syntymäpäiväonnittelusta. Toisaalta isoäidit representoitiin tavalla, joka sai heidät vaikuttamaan ylpeiltä ikääntymisestään. Samaan aikaan joukossa oli kuitenkin meemejä, joissa vitsailtiin isoäidin olevan 25– tai 30–vuotias.

Diskursseista yllättävin oli mielestäni tervetulodiskurssi, joihin liittyvissä meemeissä isoäiti toivotti uuden työpaikan työntekijän tervetulleeksi työpaikalle. Tervetulotoivotuksella isoäitiä kuvattiin lämminhenkisenä ja erittäin ystävällisenä työtoverina, sillä hän halusi tehdä uuden työntekijän olon tervetulleeksi. Sanoisin näiden meemien olevan todella lähellä syntymäpäiväonnitteluita koskevia meemejä, joissa molemmissa isoäidin tavoitteena on tuoda hyvä mieli tervetulotoivotusten ja onnittelujen kohteelle.

Meemeissä mainitut erisnimet ovat suuressa osassa representaatiota luodessa. Erityisen suuressa osassa ovat väärin kirjoitetut internetsivujen nimet, jotka viestivät isoäitien kielitaidon huonoudesta ja näin ollen taidosta kirjoittaa ulkomaisten yhtiöiden nimiä oikein. Nämä nimet olikin usein kirjoitettu aineistossa samalla tavalla kuin ne lausutaan. En kuitenkaan usko tämän olevan suoraa pahantahtoista pilkkaa, vaan asia yritetään tuoda esille humoristisella tavalla hauskan meemin yhteydessä.

Sivustojen nimien lisäksi myös ihmisten nimet ovat tärkeässä osassa representaation luontia, sillä aineiston meemeissä olleet ihmisten nimet ovat erittäin generisiä isoäitien aikakauden nimiä, joka viittaisi heidän viettävän aikaansa ikäistensä ihmisten joukossa. Muut meemeissä mainittavat ihmiset, joista isoäiti puhui, olivat useimmiten jotain sukua. Aineistossa oli mainintoja niin papasta, pojasta kuin lapsenlapsistakin.

Kaiken kaikkiaan nuorison käsitykset isoäideistä ovat stereotyyppisiä. Tätä todellisuutta rikkovana piirteenä aineistossa oli kuitenkin eri diskurssien alle jakautunut kiroilu, joka tuli myös itselleni yllätyksenä. Useissa meemeissä kiroilua oli käytetty tehostekeinona, joka puolestaan viestii ristiriitaisuutta kuvassa olevan herttaisen isoäidin ja sen kirjoitetun aineksen kanssa. Toisena todellisuutta rikkovana piirteenä aineistossa oli englanninkielisten sanojen sujuva käyttäminen. Isoäiti tiesi esimerkiksi englanninkielistä internetslangia ja pelikieltä käyttämällä meemeissä (37) ja (9) sanoja *WTF* ja *noob*. Kyseiset aspektit luovat kontrastia kuvassa ja meemeissä yleensä herttaisen ja kilttinä kuvattuun isoäitiin, sillä sekä kiroilu että hyvän englanninkielen taito oli yhdistetty lähes aina kiivastumiseen.

Toisaalta ajatus kiroilevasta ja englanninkielistä internetslangia käyttävästä isoäidistä voi tuntua nuorisosta hauskalta ja niin kaukaiselta, että he ovat halunneet tuoda tätä meemillään esiin. Mielestäni kiroilua käytetäänkin tässä meemissä lähinnä huumorin keinona, esimerkiksi meemissä numero (36) kirosanana on käytetty perkeleen humoristisen kuuloista muotoa *perkeles*. Kirosanojen käyttäminen voi myös viitata isoäidin herttaiseen ulkokuoreen, ja siihen kuinka helposti ihmiset internetissä sanovat oikeasti ajattelemiaan asioita.

Diskurssianalyysiä tehdessä on tärkeää muistaa se, että tutkija itse ei ole diskurssien ulkopuolella, vaan on ottanut vaikutuksia maailmassa vallitsevista diskursseista. Analyysi on siis aina myös jollain tapaa puolueellista ja tutkija usein pohjaa omaa analyysiään esimerkiksi omiin arvoihin tai asenteisiinsa. (Wodak & Meyer 2001: 34.) Ongelmana tutkimuksessani on erityisesti se, että kuulun itse iältäni meemien potentiaaliseen luoja- ja levittäjäryhmään. Näin ollen myös omat käsitykseni kyseisistä ilmiöistä ja stereotyyppioista ilmenevät oman analyysini kautta. Diskurssianalyysiä tehdessä tärkeää onkin ymmärtää se, että myös mahdolliset tulosten ja analyysin vääristymät ovat myös tulos diskursiivisesta prosessista ja diskurssien vallasta (Wodak & Meyer 2001: 34).

Aineistosta olisi saanut nykyistä luotettavampia tuloksia ja kattavampaa pohdintaa yhdistämällä sanaston ja kielellisten valintojen analyysiin myös lauserakenteiden analysoinnin eksperimentaalisen ja loogisen metafunktion teorian ja metodien mukaisesti. Valitettavasti tämä jäi kuitenkin kandidaatintutkielman pituusrajoituksen vuoksi toteuttamatta, mutta kyseisen aiheeseen perehtyminen voisi olla erittäin hedelmällistä esimerkiksi pro gradu -tutkielmassa. Jatkossa meemeistä voisi tutkia myös esimerkiksi niiden yhtäläisyyksiä lauserakenteen ja tyyppilisten kielellisten piirteiden osalta.

LÄHTEET

- Bateman, John, Wildfeuer, Janina & Hiippala, Tuomo 2017: 1 Introduction: the challenge of multimodality. *Multimodality: Foundations, Research and Analysis – A Problem-Oriented Introduction* (5–21). Berlin, Boston: De Gruyter.
- Blackburn, Jeremy & Kwak, Haewoon 2014: STFU NOOB!: predicting crowdsourced decisions on toxic behavior in online games. *Proceedings of the 23rd international conference on World wide web*. s. 877–888.
- Blackmore, Susan 1999: *The Meme Machine*. New York: Oxford University Press Inc.
- Dancygier, Barbara & Vandelanotte, Lieven 2017: Internet memes as multimodal constructions. *Cognitive Linguistics*, 28(3), pp. 565–598.
- Halliday, M. A. K. 2013: *Halliday's introduction to functional grammar*. 4th ed. Abingdon: Routledge.
- Jaatinen, Jere 2016: *Meemit ja viraalimarkkinointi: viraaliefektin saavuttaminen sosiaalisessa mediassa*. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopiston informaatioteknologian tiedekunta. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201606022823> 10.12.2018
- Jokelainen, Jessi 2018: *Helvetti, saatana ja perkeleenvittu – ikäryhmien väliset erot alatyylisessä kielenkäytössä*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopisto. Humanistinen tiedekunta. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201802081177> 5.5.2019
- Jones, Rodney H. 2004: The problem of Context in Computer-Mediated Communication. *Discourse and Technology: Multimodal Discourse Analysis*. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy 2019. – 10.4.2019
- Leppiniemi, Tiina 2016: *Parodia toimii kuha liioittelee – Meemi parodian tyyppisenä mediamuotona 2010-luvulla*. Tampereen yliopisto. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201606031771> 5.1.2019
- Luukka, Minna-Riitta 2000: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. – Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö*. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 2 s. 133–160. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- Luukka, Minna-Riitta 2002: M.A.K Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita*. s. 89–124. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- Machin, David 2012: *How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. Los Angeles, California: Sage.
- Nordlund, Ilona 2016: *Partiolaisten ryhmäidentiteetin rakentuminen ScoutMeIn-meemisivulla*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201611294820> 29.4.2019
- O'Halloran, Kay 2004: *Multimodal Discourse Analysis : Systemic Functional Perspectives*. London: Continuum.
- Shifman, Limor 2014: *Memes in Digital Culture*. Cambridge: The MIT Press.
- Shore, Susanna 2012: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalissa teoriassa. – Heikkinen, Vesa (toim.) *Genreanalyysi: Tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. ISSN=2341-8699. 2018, 1. *Suomalaisten internetin käyttö 2018 – viestintää, asiointia, tiedonhakua ja medioiden seuraamista*. Helsinki: Tilastokeskus. – http://www.stat.fi/til/sutivi/2018/sutivi_2018_2018-12-04_kat_001_fi.html 10.4.2019
- Aikuiskoulutukseen osallistuminen. ISSN=2489-6918. Kielitaito 2017, 2. *Englantia osataan parhaiten*. Helsinki: Tilastokeskus. – http://www.stat.fi/til/aku/2017/04/aku_2017_04_2018-12-12_kat_002_fi.htm 30.4.2019
- Suoninen, Eero 1993: Kielen käytön vaihtelevuuden analysoiminen. – Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- The ESA = Entertainment software association 2014. *Essential facts about the computer and video game industry*. https://www.scribd.com/document/351277603/ESA-EF-2014#from_embed 10.5.2019
- VRK = *Väestörekisterikeskus*. Nimipalvelu 2018. Helsinki. – <https://verkkopalvelu.vrk.fi/nimipalvelu/>
- Wodak, Ruth & Meyer, Michael 2001. *Methods of critical discourse analysis*. London: Sage.

Aineistolähteet

MIKÄ IHMEEN FEISPUUKKI

<http://www.meemi.fi/images/56bbb1> 29.12.2018

onko tää nyt se juutupe

<http://www.meemi.fi/images/ihc584> 29.12.2018

Katoppas papalla onkin täällä TREFFI-ILMOITUS

<http://www.meemi.fi/images/g4ymjm> 29.12.2018

TORI.FI, MIKKO TÄÄLLÄ OLIS HALAVALLA....

<http://www.meemi.fi/images/qs99wa> 29.12.2018

AI ETTÄ IHAN MILJOONA EUROA, PARAS ANTAA TILITIEDOT

<http://www.meemi.fi/images/etjqd2> 29.12.2018

VEIKKO! TULEPPAS TÄNNE! TÄÄLLÄ TIETOKONEELLA ON JOKU NI-GERIALAINEN JOKA SANOO ETTÄ ME OLLAAN RIKKAITA

<http://www.meemi.fi/images/nhjxrr> 29.12.2018

TSEKATAAS TILIN SALDO... HÄ?! MIINUKSELLA??

<http://www.meemi.fi/images/wlycvy> 29.12.2018

Ilmees kun pelaat Bingoa netis ja tajuut et sehän on taas bingo

<http://www.meemi.fi/images/bmds4m> 29.12.2018

PALJON ONNEA TERO

<http://www.meemi.fi/images/77oguy> 29.12.2018

PALJON ONNEA ALKAA IKÄ JO PAINAA

<http://www.meemi.fi/images/753ctu> 29.12.2018

OHO! KYLLÄPÄS MUA EILEN ONNITELTIIN! KIITOS KAIKILLE

<http://www.meemi.fi/images/5gfu4n> 29.12.2018

TAAS 25V SYNTTÄRIT?! ISO KIITOS KAIKILLE ONNITTELUISTA!

<http://www.meemi.fi/images/sgw21i> 29.12.2018

VAU OLIPA ONNITTELUJA KIITOS JOKAISELLE!

<http://www.meemi.fi/images/tzhume> 29.12.2018

ISO KIITOS ONNITTELUISTA!

<http://www.meemi.fi/images/uyik9f> 29.12.2018

SYNTYMÄPÄIVÄ KENELLÄ? AA MINULLA! VOE MAHOTON.

<http://www.meemi.fi/images/klzs0v> 29.12.2018

mun tyttären pojan syntymäpäivät on jo feisbuukissa

<http://www.meemi.fi/images/iirm9y> 29.12.2018

Kun täytät kolkyt katot valokuvia ja mietit mihin ne vuodet on menny?

<http://www.meemi.fi/images/16sjj2> 29.12.2018

VOE TOKKIINSA! SANNA-MUORIKIN NÄYTTÄÄ VANHENNEEN!

<http://www.meemi.fi/images/to8gju> 29.12.2018

MITÄ VANHAT SILMÄNI NÄKEVÄTKÄÄN

<http://www.meemi.fi/images/33kgn0> 29.12.2018

MITÄ TOSSA LUKEE? RAIJALLA LOPPU KESÄLOMA.

<http://www.meemi.fi/images/1480cc> 29.12.2018

ANTEEKSI MITÄ EI KUULU EIKÄ NÄY
<http://www.meemi.fi/images/234isl> 29.12.2018
 Tervetuloa töihin Sinikka
<http://www.meemi.fi/images/5xjvqg> 29.12.2018
 TERVETULOA TÖIHIN TERTTU
<http://www.meemi.fi/images/bg5atl> 29.12.2018
 No nyt kiinnostaa mummuakin
<http://www.meemi.fi/images/8p9jc1> 29.12.2018
 No onhan täällä vielä KOMEITA POIKIA
<http://www.meemi.fi/images/uy09b2> 29.12.2018
 MITÄ VITTUA ONKO TOMI NYKYÄÄN NUIN ISO!!!
<http://www.meemi.fi/images/f4gtyb> 29.12.2018
 VOE TOKKIINSA MITÄ VALITUSTA
<http://www.meemi.fi/images/g4jrip> 29.12.2018
 MITÄ NOI KOIRAT TEKEE? VOE HERRAN JESTAS
<http://www.meemi.fi/images/hpfeyf> 29.12.2018
 Ai kauhia mitä näenkään
<http://www.meemi.fi/images/xkqldp> 29.12.2018
 MTÄ IHMETTÄ MUN POIKA PÄÄS NAIMISIIN
<http://www.meemi.fi/images/aqh07e> 29.12.2018
 ei kai tuo nyt ole sitä ZUMBAA
<http://www.meemi.fi/images/ylr1x5> 29.12.2018
 EI HYVÄ JUMALA MITEN SURKEAA TEKSTIÄ
<http://www.meemi.fi/images/r3bjvj> 29.12.2018
 Ei hyvä jumala mikä paskamyrsky !!
<http://www.meemi.fi/images/eisykr> 29.12.2018
 No mutta naapurin Erkki!
<http://www.meemi.fi/images/k9hm3m> 29.12.2018
 No mutta perskeles!
<http://www.meemi.fi/images/au2yki> 29.12.2018
 ”NOOB”?!? MINÄKÖ?!? ITSE OLET!!!!!!!!!!!!1111!!!!!!
<http://www.meemi.fi/images/0z6ila> 29.12.2018
 WTF Holy SHIT
<http://www.meemi.fi/images/feoomv> 29.12.2018